

Sytuacja osób młodych na rynku pracy w województwie warmińsko-mazurskim. Wybrane wskaźniki

Majka Łojko¹

Wstęp

Zjawisko bezrobocia należy do kluczowych elementów przemian systemu społeczno-gospodarczego w Polsce i stanowi swoisty koszt społeczny procesu transformacji systemowej. Zakres, struktura oraz negatywne konsekwencje tego zjawiska stają się odczuwalne nie tylko przez osoby pozostające bez pracy i ich rodziny, ale również przez całe społeczeństwo [Woźniak 2014: 270]. Jednym z największych problemów polskiego rynku pracy jest wysokie bezrobocie wśród młodych², które uzasadnia konieczność prowadzenia badań oraz opracowywania i realizacji działań na rzecz poprawy położenia tych osób.

Przedmiotem niniejszego opracowania jest sytuacja młodzieży na rynku pracy, ze szczególnym uwzględnieniem bezrobocia w tej grupie. Artykuł ma charakter analityczno-teoretyczny i skupia się na obszarze Warmii i Mazur. Autorka koncentruje się na analizie i opisie wybranych wskaźników rynku pracy w odniesieniu do uwarunkowań społecznych przyczyn bezrobocia osób młodych na Warmii i Mazurach w latach 2015–2017, w celu rozpoznania wielkości, zmian i zróżnicowania stopy bezrobocia rejestrowanego wśród tej kategorii osób. Zasadnicza teza artykułu zawiera się w stwierdzeniu, że trudna sytuacja na rynku pracy dotyczy przede wszystkim osób młodych, pochodzących z regionów o nie najlepszej sytuacji gospodarczej i wyższej stopie bezrobocia. W pracy wykorzystano analizę danych zastanych gromadzonych w ramach statystyki publicznej i udostępnianych w formie baz internetowych, takich jak: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (BDL GUS) czy serwis Europejskiego Urzędu Statystycznego (Eurostatu), jak również raportów i publikacji, których źródłem są badania rynku pracy realizowane przez instytucje związane z zatrudnieniem i bezrobociem na Warmii i Mazurach.

¹ Dr Majka Łojko, Wydział Nauk Społecznych, Katedra Aksjologicznych Podstaw Edukacji, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, e-mail: majka.lojko@wp.pl.

² Tematyka niniejszego opracowania odnosi się do sytuacji osób młodych na rynku pracy. Analizie poddana zostanie grupa wiekowa obejmująca zarówno „młodzież”, jak i „ludzi młodych” w wieku od 18 do 30 r.ż. Warto zaznaczyć, iż przed wejściem w życie nowelizacji ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy do grupy tej zaliczane były osoby do 25. r.ż. Wprowadzona w 2014 r. zmiana wynika z faktu, iż wielu młodych uczy się coraz dłużej i później wchodzi na rynek pracy. Stąd granica wiekowa młodych osób zaliczanych do bezrobotnych została przesunięta do 30. r.ż.

Przedmiot i cel badań przesądziły o strukturze prezentowanego opracowania. W pierwszej części opisano uwarunkowania niekorzystnej sytuacji młodzieży na rynku pracy. Następnie wskazano wybrane problemy rynku pracy w regionie Warmii i Mazur. W trzeciej części skoncentrowano się na analizie poziomu i struktury bezrobocia wśród osób młodych w świetle aktualnych danych statystycznych. W ostatniej części zostały opisane przyczyny determinujące problem bezrobocia wśród młodzieży na Warmii i Mazurach.

Sytuacja młodzieży na rynku pracy

Rozpoczynając rozważania dotyczące funkcjonowania młodych na rynku pracy, należy wyjaśnić kwestie dotyczące omawianej grupy. Samo pojęcie „młodzież” jest trudne do zdefiniowania z uwagi na wielość możliwych kryteriów utrudniających sprecyzowanie tego terminu. Definicję tego pojęcia komplikuje ponadto występowanie w wielu językach (angielski, francuski) dwóch terminów: młodzież (*youth, jeunesse*) i adolescence. Istnieje tendencja do odnoszenia każdego z tych terminów do odmiennych społecznych problemów młodych ludzi i do różnych faz rozwojowych. Młodzież jako kategoria społeczna obejmuje kilka kohort, grup wieku w sensie chronologicznym i biologicznym, nie całkiem identycznych pod względem swoich cech społecznych [Kłosowska 1988: 2]. Definiowana jest w ramach określonych instytucji społecznych, zwłaszcza szkoły, jak również działań społecznych – opuszczania domu rodzinnego, zakładania własnej rodziny, zdobywania wykształcenia czy definiowania ścieżki rozwoju zawodowego [Hildebrandt-Wypych 2009: 106].

Zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem z dn. 14 marca 2014 r. [Dz.U. z 2014 r., poz. 598], młodzi stanowią zbiorowość znajdującą się w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Osoby te tworzą specyficzną grupę społeczno-zawodową, gdyż główną aktywność znacznej ich części stanowi edukacja, która przyczynia się do występowania stosunkowo wysokiego odsetka biernych zawodowo wśród młodych [*The EU in...* 2014: 55].

Brak pracy i wysokie bezrobocie wśród młodych osób niezmiennie od lat pozostaje jednym z najważniejszych problemów społeczno-ekonomicznych w Polsce. Bezrobotna młodzież stanowi kategorię, której najtrudniej jest zaistnieć na rynku pracy z uwagi na brak doświadczenia zawodowego, często także kompetencji, nieumiejętność poruszania się na rynku pracy, jak również brak znajomości metod aktywnego poszukiwania pracy. W dyskusjach i opracowaniach naukowych podejmujących problem sytuacji zawodowej osób młodych w Polsce zwraca się szczególną uwagę na wzrost w tej grupie liczby osób nieaktywnych zawodowo i edukacyjnie określanej mianem generacji NEET³. Z badań przeprowadzonych w 2012 roku przez Europejską Fundację na rzecz Poprawy Warunków Życia i Pracy wynika, że determinanty przynależności do grupy NEET mogą mieć charakter zarówno społeczny, ekonomiczny, jak i indywidualny. Największe prawdopodobieństwo zakwalifikowania do grupy NEET dotyczy osób z niskim poziomem wy-

³ Samo pojęcie jest akronimem pochodzącym od angielskich słów *neither in employment nor in education and training*.

kształcenia, w tym przypadku ryzyko wejścia do tej grupy jest trzy razy większe niż w przypadku osób z wykształceniem wyższym. Dwukrotnie większe ryzyko występuje natomiast w przypadku osób, których rodzice osiągnęli niski poziom wykształcenia. Także młodzi wywodzący się ze środowisk imigracyjnych są o 70% bardziej narażeni na przynależność do populacji NEET. Zakwalifikowaniu do grupy NEET sprzyja pochodzenie z rodzin doświadczonych już bezrobociem [*Young people...* 2011: 3–4].

Zdaniem autorów analizy kierunków kształcenia zrealizowanej w 2014 r., ogólna sytuacja rynkowa osób młodych jest relatywnie gorsza od sytuacji osób po 30. r.ż. (w grupie tej szansa na bycie bezrobotnym maleje mniej więcej o połowę). Okres do 30. r.ż. jest czasem niestabilności zawodowej oraz niepewności, co nie sprzyja poczuciu bezpieczeństwa na rynku pracy [Jelonek, Kasperek, Magierowski 2015: 8].

Trudna sytuacja na rynku pracy młodzieży jest zjawiskiem obserwowanym niemal w całej Europie, co uzasadnia konieczność opracowywania i realizowania działań na rzecz poprawy położenia młodych ludzi. Wprawdzie stopa bezrobocia w Polsce jest niższa od średniej w UE, jednak wśród młodych do 30. r.ż., według Eurostatu, w 2017 r. wyniosła w Polsce 14,1%, czyli była blisko 3-krotnie wyższa niż zharmonizowana stopa bezrobocia ogółem (4,8%) [www 1]. Przeważającą liczbę osób bez pracy stanowią ludzie w wieku 15–24 lat [Patulski 2015: 410].

Jak pokazuje Raport Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, młodzi wchodzący na rynek pracy są zbiorowością bardzo zróżnicowaną nie tylko pod względem oczekiwań zawodowych – różni ich rodzaj przebytej edukacji i poziom uzyskanego wykształcenia, dotychczasowe kontakty z rynkiem pracy, wiek, sytuacja rodzinna. Zdaniem autorów opracowania „wszyscy oni zdecydowanie różnią się od młodej siły roboczej z minionych dekad – są przeciętnie starsi, zdecydowanie lepiej wykształceni, mają bogatsze społeczne i międzykulturowe doświadczenie oraz inny stosunek do życia i pracy” [Boni, Szafranec 2011: 146].

Wybrane problemy rynku pracy na Warmii i Mazurach

Według danych Urzędu Statystycznego w Olsztynie na koniec 2016 r. ludność województwa warmińsko-mazurskiego liczyła 1 436 367 osób i stanowiła 3,7% ogółu ludności Polski, znajdując się na 12. miejscu w Polsce [US 2017: 15]. W regionie odnotowano ujemny przyrost naturalny na poziomie -635, a współczynnik przyrostu naturalnego w tym okresie wyniósł -0,44%. Pomimo obserwowanego procesu starzenia się społeczeństwa, województwo charakteryzuje się najniższym w Polsce udzialem osób starszych w ogólnej liczbie ludności. W latach 2015–2016 r. udział osób w wieku poprodukcyjnym (60 lat i więcej kobiety, 65 lat i więcej mężczyźni) był najniższy w kraju i wyniósł ok. 15%. Region należy do grupy województw o stosunkowo wysokim odsetku ludzi młodych w wieku przedprodukcyjnym (0–17 lat), choć liczba ludności w tym wieku systematycznie zmniejszała się i w 2015 r. wyniosła 266,9 tys. osób, a udział tej grupy ludności w populacji ogółem zmniejszył się znacznie z 27,0% w 2000 r. do 18,5% w 2015 r. W 2015 r. udział osób w wieku 15–29 lat wyniósł 19,9% (286,8 tys.), przy czym współczynnik feminizacji, wyniósł w województwie 104 i był najniższy w kraju. Współczynnik ten w 2015 r. wśród ludności w wieku 15–29 liczył 48,7% [Drabarz 2016, s. 5–6].

Od początku lat 90. rynek pracy regionu należy do najtrudniejszych obszarów aktywności społeczno-gospodarczej kraju. Peryferyjnie położone województwo jest jednym z najuboższych regionów w Polsce, jednocześnie boryka się z najtrudniejszymi w skali kraju problemami na rynku pracy, m.in. najniższym wskaźnikiem zatrudnienia i najwyższym wskaźnikiem bezrobocia [Waldziński, Śledź (red.) 2009: 42].

Przyjmując dane średnioroczne Banku Danych Lokalnych za 2016 r., współczynnik aktywności zawodowej poszczególnych grup ludności na warmińsko-mazurskim rynku pracy na tle Polski przedstawia się następująco:

- 70,6% ludności w wieku produkcyjnym w województwie to osoby aktywne zawodowo (w Polsce – 75,2%). Jest to najniższy odsetek w porównaniu z pozostałymi województwami;
- zdecydowanie aktywniejsi na rynku pracy są mężczyźni – wartość wskaźnika aktywności zawodowej mężczyzn wynosi 63,1%, i przekracza wartość tego współczynnika dla kobiet (44,7%) oraz dla ludności województwa ogółem (53,6%). Kobiety z regionu Warmii i Mazur należą do najmniej aktywnych zawodowo w kraju – różnica do regionu mazowieckiego, o najwyższym współczynniku aktywności zawodowej kobiet (52,9%), wynosi 8,2 p.p. Wskaźniki aktywności zawodowej dla obu płci w Polsce wynoszą – 64,8% dla mężczyzn i 48,3% dla kobiet. Różnica w wartości wskaźnika dla obu płci w kraju jest mniejsza niż w regionie (odpowiednio 16,5 i 18,4%);
- aktywność zawodową ludności w województwie determinuje miejsce zamieszkania – bardziej aktywni są mieszkańcy miast (54,8%) niż wsi (51,7%). W kraju miejsce zamieszkania nie wpływa na wskaźnik aktywności zawodowej, który dla miast i wsi wynosił 56,2%;
- najbardziej zaangażowaną grupą wiekową na rynku pracy są osoby od 40 do 49 lat (w grupie tej udział procentowy osób aktywnych zawodowo w stosunku do ludności ogółem wyniósł 82,1%) oraz 30–39-latkowie (81,1%). W Polsce na pierwszym miejscu plasują się osoby w wieku 30–39 lat (86,5%), na drugim grupa wiekowa 40–49 lat (86,2%);
- w grupach traktowanych priorytetowo na rynku pracy, tj. wśród osób młodych (15–24 lata) współczynnik aktywności zawodowej w regionie kształtował się na poziomie 34,8%, przy 34,5% wartości tego wskaźnika w Polsce. Tym samym województwo (wraz z mazowieckim) lokuje się na 8 miejscu w kraju. Dla osób 50+ współczynnik aktywności w regionie wyniósł 33,7% (w Polsce 34,1%);
- najwyższy odsetek aktywnych notuje się wśród osób z wykształceniem wyższym (80,0%), następnie z policealnym i średnim zawodowym (62,1%) oraz zasadniczym zawodowym (61,3%); dla porównania; w Polsce grupa trzech najbardziej aktywnych grup obejmuje te same poziomy wykształcenia: osoby z wykształceniem wyższym (80,4%), policealnym i średnim zawodowym (64,4%) oraz zasadniczym zawodowym (59,0%) [Demografia... 2017: 18–19].

Pomimo od kilku lat utrzymującej się trudnej sytuacji na rynku pracy powoli następują pozytywne zmiany w zakresie kształtowania się sytuacji bezrobocia. W końcu 2016 r. odnotowano w regionie najniższy od dziesięciu lat poziom bezrobocia rejestrowanego. Niewątpliwie ten stan rzeczy jest ściśle związany z obecną sytuacją go-

spodarczą, która po okresie spowolnienia od 2014 r. wskazuje stopniową tendencję wzrostową. Zachodzące zmiany nie niwelują jednak niejednorodności sytuacji osób młodych na analizowanym rynku pracy [Analiza... 2017: 4].

Poziom i struktura bezrobocia w świetle danych statystycznych

Sytuacja osób młodych na warmińsko-mazurskim rynku pracy, w porównaniu z resztą kraju, jest wciąż trudna. Według informacji Wojewódzkiego Urzędu Pracy (WUP) w 2016 r. w województwie stopa bezrobocia rejestrowanego osiągnęła wartość 14,2% (dla porównania: w kraju stopa bezrobocia w tym czasie ukształtowała się na poziomie 8,3%). Dystans, jaki dzielił wskaźnik wojewódzki i ogólnopolski był najmniejszy od lat i wynosił 5,9 p.p. W ogólnej strukturze bezrobotnych największą grupę tworzą osoby w wieku 25–34 lata (prawie 1/3 zarejestrowanych w województwie – 27,4%, tj. 19 892 bezrobotnych [Analiza... 2017: 108]. Na koniec 2015 r. w województwie warmińsko-mazurskim udział procentowy młodych wśród osób zarejestrowanych w urzędach pracy wynosił 29,8% (24 871 tys.). Z kolei w 2016 r. w powiatowych urzędach pracy zarejestrowani do 30. r.ż. stanowili 27,1% ogółu bezrobotnych (19 797 tys. osób) i w porównaniu do 2015 r. ich liczba zmniejszyła się o 5075.

Z danych WUP (tab. 1) wynika, że wśród bezrobotnych do 30. r.ż. najwięcej osób legitymuje się wykształceniem gimnazjalnym i niższym (28,7%) Znaczący jest udział osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (19,6%) oraz policealnym i średnim zawodowym (21%). Mniejszy natomiast jest odsetek młodych osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (17,0%). W ogólnej liczbie bezrobotnych, jak i wśród młodzieży, najniższy udział procentowy mają osoby z wykształceniem wyższym – dyplom uczelni posiada jedynie co ósma osoba do 30. r.ż. Kobiety są lepiej wykształcone od mężczyzn, ale posiadanie wysokiego poziomu wykształcenia nie oznacza dla nich lepszego startu na rynku pracy. Spośród młodych osób 14,9% kobiet (tj. 1 861 osób) oraz 9,6% mężczyzn (700 osób) posiada wykształcenie wyższe. Wskaźnik zatrudnienia młodych kobiet jest znacznie niższy niż wśród mężczyzn i nie odbiega od ogólnej sytuacji zarówno na warmińsko-mazurskim rynku pracy, jak i w kraju.

Tabela 1. Bezrobotni do 30. roku życia i bezrobotni ogółem według poziomu wykształcenia na Warmii i Mazurach (stan na 31 XII 2016 r.)

Wykształcenie	Bezrobotni do 30 r.ż (w %)	Bezrobotni ogółem (w %)
Wyższe	12,9	9,4
Policealne i średnie zawodowe	21,0	19,1
Ogólnokształcące	19,6	10,6
Zasadnicze zawodowe	17,8	26,8
Gimnazjalne i niższe	28,7	34,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [sprawozdanie MPiPS-01, <https://www.mpips.gov.pl/analizy-i-raporty/raporty-sprawozdania/rynek-pracysprawozdania-MPiPS-01> (dostęp: 22.01.2018 r.)].

Jak wynika z danych zawartych w tabeli 1, bezrobotni do 30. r.ż. są lepiej wykształceni niż ogół osób zarejestrowanych w urzędach pracy województwa. Ponad 53% młodych osób to absolwenci szkół wyższych, liceów ogólnokształcących oraz szkół policealnych i średnich zawodowych. Wśród ogółu zarejestrowanych bezrobotnych odsetek ten wynosił 39,1%. Największa różnica widoczna jest w przypadku osób z wykształceniem ogólnokształcącym. Odsetek z tym poziomem wykształcenia wśród bezrobotnych do 30. r.ż. wynosił 19,6%, zaś w ogólnej populacji bezrobotnych – 10,6%. Wśród bezrobotnych z dyplomem szkoły wyższej, różnica wynosi 3,5 p.p., przy czym odsetek byłych studentów w grupie do 30. r.ż. wynosi 12,9%, zaś w ogólnej liczbie zarejestrowanych 9,4%. Wśród osób młodych, w porównaniu do ogółu bezrobotnych, widoczny jest mniejszy udział procentowy w dwóch grupach: osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym – o 9,0 p.p. (gdzie odsetek wynosił odpowiednio 17,8% i 26,8%) oraz gimnazjalnych i poniżej – o 5,4 p.p. (28,7% i 34,1%) [*Młodzież... 2017: 27*].

Tabela 2. Bezrobotni do 30. roku życia według wykształcenia w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2015–2016

Kategorie bezrobotnych	Rok 2015	Rok 2016	Zmiany 2015/2016		Udział procentowy		Zmiany udziału % 2016/2015
			osoby	%	osoby	%	pkt. proc.
Ogółem	24 871	19 797	-5 074	-20,4	100,0	100,0	x
Wyższe	3 200	2 561	-639	-20,0	12,9	12,9	0,0
Policealne i średnie zawodowe	5 202	4 152	-1 050	-20,2	21,9	21,0	0,1
Ogólnokształcące	5 080	3 872	-1 208	-23,8	20,4	19,6	-0,8
Zasadnicze zawodowe	4 520	3 528	-992	-21,9	18,2	17,8	-0,4
Gimnazjalne i niższe	6 868	5 684	-1 185	-17,3	27,6	26,3	1,1

Źródło: [*Młodzież... 2017: 26*].

W tabeli 2 przedstawiono analizę dynamiki bezrobocia w tej kategorii wiekowej. Z rozkładu danych wynika, że na przełomie 2015/2016 wśród zarejestrowanej młodzieży malał odsetek bezrobotnych praktycznie na wszystkich poziomach wykształcenia; największy wśród bezrobotnych absolwentów LO – o 23,8% (1208 osób) i w grupie osób bez wykształcenia ponadgimnazjalnego – o 17,3% (1185 osób). W roku 2016 odnotowano też mniejszy niż w roku 2015 napływ do bezrobocia o 6 239 osób (tj. o 11,6%) (dla porównania: spadek napływu ogółu bezrobotnych wynosił w tym okresie 7,1%, był mniejszy o 4,5%). W napływie bezrobotnych do 30. r.ż. przeważały osoby, które w urzędach pracy rejestrowały się po raz kolejny. W 2016 r. ich liczba wynosiła 36 026, co stanowi 75,9% napływu osób w tym przedziale wiekowym. Wśród osób rejestrujących się po raz kolejny, odsetek tych osób był ponad trzykrotnie niższy, niż w przypadku osób rejestrujących się w urzędzie pracy po raz pierwszy [*Młodzież... 2017: 22*].

Wśród osób w wieku poniżej 30. lat od dłuższego czasu utrzymuje się zróżnicowanie przestrzenne poziomu bezrobocia (tabela 3). W 2016 r. najtrudniejsza sy-

tuacja była w powiatach nowomiejskim (35,4%) oraz iławskim (33,8%), najmniejszą stopę bezrobocia zanotowano w m. Elbląg (19,4%) i m. Olsztyn (23,4%). Dane zawarte w tabeli 3 wskazują na obraz zróżnicowania sytuacji młodych w regionie, która jest wynikiem różnic w rozwoju gospodarczym, infrastrukturalnym i społecznym między powiatami.

Tabela 3. Liczba bezrobotnych do 30. roku życia i ich udział procentowy w ogólnym bezrobociu w 2016 r. w województwie warmińsko-mazurskim

Powiat	Bezrobotni ogółem (w tys.)	Bezrobotni do 30. r.ż. (w tys.)	% udział bezrobotnych do 30. r.ż. w ogólnej liczbie bezrobotnych
Bartoszycki	4 966	1 330	26,8
Braniewski	3 535	1 005	28,4
Działdowski	4 629	1 369	29,6
m. Elbląg	4 818	936	19,4
Elbląski	4 127	1 133	27,5
Elcki	5 286	1 413	26,7
Giżycki	2 532	684	27,0
Gołdapski	1 590	415	26,1
Iławski	2 042	690	33,8
Kętrzyński	4 574	1 213	26,5
Lidzbarski	2 816	775	27,5
Mrągowski	2 783	706	25,4
Nidzicki	1 256	346	27,5
Nowomiejski	1 682	596	35,4
Olecki	2 206	588	26,7
m. Olsztyn	4 521	1 059	23,4
Olsztyński	5 919	1 610	27,2
Ostródzki	5 405	1 501	27,8
Piski	3 440	953	27,7
Szczygieński	3 282	1 055	32,1
Węgorzewski	1 670	420	25,1
Województwo	73 079	19 797	27,1

Źródło: [Drabarz 2016: 24].

Jak wynika z danych zawartych w tabeli 4, na rynku pracy w regionie bezrobotni do 30. r.ż. to w większości osoby z niewielkim doświadczeniem zawodowym. Ponad 30% młodych bezrobotnych nigdy nie pracowało, a co trzeci posiadał staż pracy od roku do 5 lat – 33,2%. Osoby z najniższym stażem pracy, do 1 roku, w liczbie 6 235 osób, stanowiły w grudniu 2016 roku 31,5% wszystkich bezrobotnych w tym przedziale wiekowym. Biorąc pod uwagę doświadczenie zawodowe zarejestrowanych osób, w okresie dwóch lat odnotowano spadek procentowy liczby bezrobotnych we wszystkich omawianych grupach. Największy spadek (o 25,4%) miał miejsce w grupie osób ze stażem pracy zamykającym się w przedziale od 5 do 10 lat. Najmniejsze zmiany odnotowano w liczbie bezrobotnych, którzy przepracowali od 10 do 20 lat – spadek o 2,9% [Młodzież... 2017: 30,35].

Tabela 4. Bezrobotni do 30. roku życia według stażu pracy w latach 2015–2016

Kategorie bezrobotnych	Rok 2015	Rok 2016	Zmiany 2015/2016		Udział procentowy		Zmiany udziału procentowego 2015/2016
			osoby	w %	2015	2016	w pkt proc.
Ogółem	24 871	19 797	-5 074	-20,4	100,0	100,0	X
Do roku	7 464	6 235	-1 229	-16,5	30,0	31,5	1,5
1–5 lat	7 946	6 563	-1 383	-17,4	31,9	33,2	1,3
5–10 lat	1 148	856	-292	-25,4	4,6	4,3	-0,3
10–20 lat	35	34	-1	-2,9	0,1	0,2	0,1
20 i więcej lat							
Bez stażu	8 278	6 109	-2 169	-26,2	33,3	30,9	-2,4

Źródło: [Sytuacja na rynku pracy osób młodych, sprawozdania MPiPS-01, <https://www.mpips.gov.pl/analizy-i-raporty/raporty-sprawozdania/rynek-pracy/> (dostęp: 02.02.2018 r.).]

Spoleczne uwarunkowania przyczyn bezrobocia wśród młodzieży

Czynniki determinujące bezrobocie wśród młodzieży można podzielić na dwie grupy. Do pierwszej należy zaliczyć przyczyny obiektywne, związane z kondycją gospodarczą regionu, polityką gospodarczą, czy też sytuacją demograficzną. Do drugiej, czynniki o charakterze subiektywnym, wiążące się z postawami i aktywnością samej młodzieży na rynku pracy, jej stosunkiem do bezrobocia, aspiracjami zawodowymi oraz oczekiwaniami wobec państwa [Pasternak-Malicka 2014: 129]. Na potrzeby niniejszego tekstu analizie zostanie poddana pierwsza grupa czynników.

Województwo jest jednym z najslabiej rozwiniętych gospodarczo regionów Polski. Niski poziom rozwoju ekonomicznego przekłada się na stan rynku pracy, w tym na specyfikę, z jaką mają do czynienia osoby młode, pozostające bez zatrudnienia [Drabarz 2016: 20]. Całościowy obraz rynku pracy pokazują nie tylko wyższe wskaźniki bezrobocia w tej grupie, ale też ponadprzeciętny wskaźnik nieaktywności zawodowej osób młodych charakteryzujący ten region. Dane te potwierdzają tezę o wyjątkowo trudnej sytuacji osób młodych, pochodzących z regionów o nie najlepszej sytuacji gospodarczej i wyższej stopie bezrobocia [Jelonek, Kasperek, Magierowski 2014: 19].

Przyczyn wysokiego bezrobocia wśród osób młodych należy upatrywać w strukturze funkcjonujących na Warmii i Mazurach przedsiębiorstw. W województwie dominują mikroprzedsiębiorstwa, które z jednej strony stanowią zdecydowaną większość działających zakładów, z drugiej – potencjał zatrudnieniowy mają najmniejszy, co ma bezpośrednie przełożenie w propozycjach pracy, a także przejawia się brakiem zainteresowania/potrzeby współpracy z instytucjami działającymi w obszarze rynku pracy i edukacji [www 2].

Z badań przeprowadzonych w 2016 r. wynika, iż trudności pracodawców związane z pozyskaniem młodych pracowników w regionie powstają z kilku powodów. Najczęstszą przyczyną niepodejmowania pracy jest wiek kandydatów do pracy i związane z nim czynniki. Młodzi bezrobotni nie posiadają umiejętności i wymaganego doświad-

czenia zawodowego do wykonywania określonego zawodu [Rubacka, Wojciechowska-Wachuła 2016: 12]. W tej sytuacji część nich decyduje się na podnoszenie swoich kwalifikacji zawodowych, zdobywając wyższe wykształcenie, a w jego trakcie odbywają staże, praktyki czy podejmują pracę, co podnosi ich atrakcyjność zawodową, a przedłużanie edukacji traktowane jest jako inwestycja w przyszłość⁴.

Raport z badania pilotażowego pt. *Bariery zatrudnialności osób młodych na Warmii i Mazurach* prezentujący wyniki badań przeprowadzonych w ośmiu powiatach województwa zwraca uwagę na następujące czynniki utrudniające zatrudnienie osób młodych:

- personalne/organizacyjne, wynikające z uwarunkowań psychologicznych zarówno po stronie osób młodych, jak i pracodawców (tj. lęki, obawy, brak zainteresowania/potrzeby, pasywna postawa) oraz organizacyjnych, związanych z istotą funkcjonowania przedsiębiorstwa;
- związane z rynkiem pracy, czyli dostępnością odpowiednich pracowników (pod kątem kwalifikacji), ofert pracy, sposobu pozyskiwania pracowników, inwestowania w kadry;
- ekonomiczne, związane z sytuacją finansową gospodarstw domowych, z których pochodzą osoby młode;
- społeczno-gospodarcze, czyli związane z prowadzeniem polityk publicznych, które mają wpływ na dostępność transportową, usług publicznych, kapitału finansowego etc.);
- informacyjne, tj. wiedza o istniejących rozwiązaniach, możliwościach wsparcia, pomocy m.in. ze strony instytucji działających w obszarze rynku pracy i edukacji.

Wyniki ww. badań pokazują, iż osoby młode są świadome czynników, które mogą zwiększyć ich szanse, jako potencjalnych pracowników. Wykazują się elastycznością jeśli chodzi o warunki, na podstawie których zgodziłyby się podjąć pracę, co dobrze świadczy o ich mobilności zawodowej [Raport... 2013: 7–8].

Podsumowanie

Problemy osób młodych na warmińsko-mazurskim rynku pracy odzwierciedla wysoka w tej grupie stopa bezrobocia i niski poziom wskaźnika zatrudnienia. Problem bezrobocia w tym regionie jest zagadnieniem wielopłaszczyznowym natury zarówno społecznej, ekonomicznej, jak również politycznej i niewątpliwie stanowi jedno z najważniejszych wyzwań dla lokalnej polityki rynku pracy. Powodem trudnej sytuacji na

⁴ Na przestrzeni ostatnich dwudziestu lat liczba studentów w Polsce, dla przedziału wiekowego 19–24 lata, wzrosła ponad czterokrotnie, a współczynnik skolaryzacji brutto wzrósł w tym okresie z 12,9% do 51,28%. Dla porównania – w roku akademickim 1990/1991 w szkołach wyższych kształciło się niewiele ponad 400 tys. osób, a w roku akademickim 2015/2016 w 415 szkołach wyższych wszystkich typów kształciło się 1405,1 tys. W województwie warmińsko-mazurskim liczba studentów szkół wyższych od 2006 roku stale maleje. W roku akademickim 2015/2016 w 7 szkołach wyższych wraz z 8 filiami i zamiejscowymi studiowało 32 920 osób, z tego 70,2% (tj. 23 107 osób) w trybie stacjonarnym (łącznie z cudzoziemcami); w porównaniu z rokiem akademickim 2005/2006 (61 443 tys. osób studiujących), liczba studentów spadła niemal dwukrotnie.

warmińsko-mazurskim rynku pracy osób młodych jest przede wszystkim brak doświadczenia zawodowego oraz niedopasowanie kwalifikacji do potrzeb rynku pracy. Analiza wartości wskaźników aktywności ekonomicznej ludności wskazuje, że młodych mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego nadal cechuje wysoki stopień bierności zawodowej.

Instytucje rynku pracy dysponują licznymi instrumentami do realizacji aktywnej polityki rynku pracy. Są one sukcesywnie wzbogacane o nowe rozwiązania ułatwiające młodym osobom wejście/powrót na rynek pracy. Przykładem są nowe formy aktywizacji bezrobotnych, wprowadzone zmienioną w 2014 r. ustawą z 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. W nowych regulacjach pojawiły się instrumenty wsparcia dla osób szukających pracy. Część wprowadzonych zmian dotyczyła bezpośrednio grupy osób młodych i była konsekwencją wprowadzenia przez Polskę „Gwarancji dla młodzieży”⁵. Nowe regulacje dostarczyły także kilku rozwiązań dedykowanych pracodawcom zatrudniającym młodych ludzi. Należą do nich: refundacja kosztów składek na ubezpieczenia społeczne za zatrudnionych młodych bezrobotnych, podejmujących pierwszą pracę oraz zwolnienie z opłacania składki na Fundusz Pracy oraz składki na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za zatrudnionych bezrobotnych do 30. r.ż. [Saczyńska-Sokół 2016: 47].

Powyższe badania powinny stanowić podstawę do dalszej i bardziej dogłębnej analizy, zarówno zróżnicowania na rynku pracy, jak i uwarunkowań regionalnych w tym obszarze. Stanowią też pewne zaproszenie do dyskusji i dalszych prac, których celem byłoby wspieranie rozwoju i aktywności zawodowej osób młodych. Zaprezentowane badania pozwoliły na uzupełnienie wiedzy na temat sytuacji młodych ludzi na lokalnym – warmińsko-mazurskim – rynku pracy w porównaniu do problemów młodych bezrobotnych w Polsce. Ponadto przeprowadzone analizy mogą posłużyć wskazaniu kierunków zmian, które są konieczne dla wzrostu zatrudnienia wśród młodych zarejestrowanych w urzędach pracy na Warmii i Mazurach.

Bibliografia

- Analiza sytuacji na rynku pracy w województwie warmińsko-mazurskim w 2016 roku*, 2017, Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn.
- Boni M., Szafraniec K., 2011, *Młodzi 2011*, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Warszawa.
- Demografia i aktywność ekonomiczna ludności województwa warmińsko-mazurskiego*, 2017, WUP, Olsztyn.
- Drabarz A., 2016, *Analiza i diagnoza sytuacji osób młodych na rynku pracy w województwie warmińsko-mazurskim w 2016. Raport podsumowujący*, Centrum Edukacji i Aktywizacji Zawodowej Osób Niepełnosprawnych w Białymstoku, Białystok.
- Hildebrandt-Wypych D., 2009, *Pokolenia młodzieży – próba konceptualizacji*, „Przegląd Pedagogiczny”, nr 2.
- Jelonek M., Kasperek K., Magierowski M., 2015, *Młodzi na rynku pracy – pracownicy, przedsiębiorcy, bezrobotni*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa.
- Kłokowska A., 1988, *Młodzież w świetle socjologicznych teorii na świecie*, Wyd. Instytutu Filozofii UW, Warszawa.

⁵ Państwa członkowskie UE, w których występują regiony o stopie bezrobocia osób młodych powyżej 25%, zobowiązane zostały do opracowania planu wdrożenia Gwarancji dla młodzieży (*Youth Guarantee*) do grudnia 2013 r.

- Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie warmińsko-mazurskim w 2016, 2017*, Urząd Statystyczny w Olsztynie.
- Młodzież na warmińsko-mazurskim rynku pracy w latach 2015–2016*, 2017, Wydział Polityki Rynku Pracy WUP w Olsztynie, Olsztyn.
- Saczyńska-Sokół S., 2016, *Rekomendacje w zakresie wspierania osób młodych znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy w województwie podlaskim*, Politechnika Białostocka, Białystok.
- Pasternak-Malicka M., 2014, *Aktywność zawodowa młodych osób na rynku pracy i ich skłonność do podejmowania nieformalnego zatrudnienia*, „Economics and Management”, nr 3.
- Patulski A., 2015, *Sposoby aktywizacji zawodowej młodych w świetle nowelizacji ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*, „Studia Iuridica Lublinensia”, Vol. XXIV, 3.
- Rubacka E., Wojciechowska-Wachuła P., 2016, *Barometr zawodów 2017. Raport podsumowujący badania w województwie warmińsko-mazurskim*, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, Kraków.
- The EU in the world 2014. A Statistical Portrait*, Publications Office of the European Union 2014, Luxembourg.
- Waldziński D., Śledź D., 2009, *Raport końcowy. Rola małych i średnich przedsiębiorstw w gospodarce województwa warmińsko-mazurskiego (w kontekście zarządzania zmianą gospodarczą)*, GRUPA Olsztyńska Szkoła Biznesu – Instytut Badań i Analiz, Olsztyn.
- Wojewódzki Urząd Pracy Wydział Polityki Rynku Pracy, 2013, *Raport z badania pilotażowego Bariery zatrudnialności osób młodych na Warmii i Mazurach*, Olsztyn.
- Woźniak W., 2015, *Analiza bezrobocia w Polsce w latach 2004–2014*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego „Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania” nr 42, t. 1.
- Young people and NEETs in Europe: First findings*, Eurofound 2011, Dublin.
- [www 1] <http://gdm.praca.gov.pl/o-programie/statystyki> (dostęp: 25.02.2018 r.).
- [www 2] <http://businessinsider.com.pl/finanse/praca/bezrobocie-w-poszczegolnychregionach-polski/4cc8vb7> (dostęp: 05.01.2018 r.).

The situation of young people in the labor market in Warmia and Mazury. Selected Indicators

Summary

Lack of work and high unemployment have been the most important socio-economic problems in Warmia and Mazury for years. This region is one of the least developed and poorest regions of the European Union and the labor market is in a difficult position both in terms of demand and labor supply. The unemployed – especially the unemployed youth – are the most unfavorable group to emerge on the labor market.

The problem of the excessive inactivity in the young group is of particular importance in the context of forecasts for the coming years pointing to declining labor supply in Warmia and Mazury. The thematic scope of the article is to show the scale and structure of the unemployment among the youth registered in the region.

Keywords: labor market, registered unemployment, youth.

JEL: J11, J21